

Uppdatering av Kommentar till RB, Häfte 1

Roberth Nordh & Per Henrik Lindblom

Kommentar till RB, Häfte 1, 2001
Iustus Förlag AB, ISBN 91-7678-453-3
Supplement 1 november 2002
Läses tillsammans med supplement 2 januari 2004

I det följande anges rättelser, som inte är av rent redaktionell art, samt kommentarer i anledning lagstiftning, rättspraxis osv. efter augusti 2001.

s. 11; I not 1 skall hänvisningen vara till SOU 1994:151

s. 46, rad 33; Efter den mening som avslutas ”likartade grunder” skall följa en not: Jfr NJA 1998 s 757 där Högsta domstolen i en likartad situation som den i RH 1:82 ansåg att sammanräkning skulle ske vid bedömning av prövningstillstånd i hovrätten.

s. 47, rad 3; ordet ”inte” skall ersättas med ”endast under vissa förutsättningar”.

s. 61; Efter första meningen under 2 § skall följa en not: Forum privilegiatum diskuteras de lege lata och de lege ferenda av Gunnel Lindberg, JT 2001-02 s. 335 ff.

s. 62; I not 16 skall läggas till: Se även NJA 2001 s. 813 där brott mot tystnadsplikten av en nämndeman inte ansågs vara ett brott i tjänsteutövningen. I rättsfallet understryker också Högsta domstolen att bestämmelsen, såsom en undantagsbestämmelse, har ett snävt tillämpningsområde och bör tolkas restriktivt.

s. 71 rad 20; Efter den mening som avslutas ”talan i hovrätten” skall följa en not: I Ds 2001:36 föreslås att lagen ändras så att det uttryckligen framgår att domförheten har den omfattning som här förespråkas.

s. 73 rad 34; I det stycke som avslutas ”rotelinnehavarens ensambehörighet” skall läggas till följande mening: Att det är så stöds av att det i 17 § första stycket 1 p. hovrättsinstruktionen, som hänvisar tillbaka till 16 § första stycket, uttryckligen nämns *förordnande eller byte* av rättshjälpsbiträde osv.

s. 84; Efter Högsta domstolens avgörande i NJA 2001 s. 177 uppgår antalet plenumavgöranden till 15.

s. 85 rad 7; I det stycke som avslutas med not 26 skall läggas till följande mening: Sannolikheten för att så kommer att ske framstår dock inte som särskilt stor med hänsyn till att bevisfrågor inte står i direkt samband med en rättsföljd och ett plenumavgörande orsakar stor tidsutdräkt.

s. 86 rad 24; I det stycke som avslutas ”ett lägre prejudikatvärde” skall läggas till följande mening: Detsamma kan sägas gälla prejudikatfall som avgjorts med rösterna tre mot två.

s. 100 rad 12; I det stycke som avslutas ”ombud inför rätta” skall läggas till följande en mening och till den knuten not: Det gäller även om personen i fråga är tjänstledig, t.ex. en assessor som tjänstgör som utredningssekreterare. (not) Jfr. 12 kap. 3 § ang. motsvarande förbud att uppträda som ombud.

s. 104 rad 28; Efter ”sakna praktisk betydelse.” skall följande not infogas: Vi känner endast till ett fall då bestämmelsen tillämpats. Det gällde utseende av ytterligare nämndemän från Värmland i Hovrätten för Västra Sverige.

s. 106 rad 1; Meningen som inleds ”Vi känner dock” skall lyda: I det enda fall som vi känner till där paragrafen tillämpats förordnade Hovrätten för Västra Sverige en kommittésekreterare (inte lagfaren domare) att vara nämndeman.

s. 116; Den översta kursiverade rubriken i vänstermarginalen skall lyda: *Annan myndighet eller skiljeman.*

s. 119; Den andra kursiverade rubriken i högermarginalen skall lyda: *Ovänskap olämpligt uppträdande och dylikt.*

s. 119 rad 25; Efter den mening som avslutas med ”en pågående rättegång” skall följa en not: Jfr C.G mot Storbritannien, anmärkt i SvJT 2002 s. 78.

s. 119; I not 89 skall läggas till: Daktaras mot Litauen, anmärkt i SvJT 2001 s. 52.

s. 120 rad 15; Efter den mening som avslutas ”brott till åtal” skall följa en not: Jfr vid not 89.

s. 120; I not 93 skall läggas till: Werner mot Polen, anmärkt i SvJT 2002 s. 71 f.

s. 120; I not 95 skall läggas till: Se också Bengtsson, Festskrift till Strömholm (1997) s. 121 f.

s. 121 rad 1; Efter den mening som avslutas ”tolkningen av lagregeln” skall följa en not: Detsamma gäller om en domare som rättsvetenskapsman uttalat sig i en viss fråga, se t.ex. NJA 2001 s. 177 (särskilt s. 181).

s. 121; I not 100 skall läggas till: Werner mot Polen, anmärkt i SvJT 2002 s. 71 f.

s. 132; I slutet av första meningen i kommentaren till 1 § skall läggas till orden ”i realiteten” med noten: Jfr Riepan mot Österrike, anmärkt i SvJT 2001 s 67 f.

s. 136 rad 21; Efter den mening som avslutas ”eller ekonomiska förhållanden” skall följa en not: Jfr B och P mot Storbritannien, anmärkt i SvJT 2001 s. 601 f.

s. 138; I not 16 skall antecknas ett antal rättsfall från Europadomstolen anmärkta i SvJT 2000 s. 368, 2001 s. 45, 47, 66, 406, 416, 602, 615, 625 och 837 samt 2002 s. 80 f., 391 och 406.

s. 142; I not 27 skall läggas till: jfr även B och P mot Storbritannien, anmärkt i SvJT 2001 s. 601 f.

s. 165 ff; Genom SFS 2001:995 gjordes omfattande ändringar i åklagarförordningen (1996:205). Även om ändringarna huvudsakligen var av redaktionell art föranleder de en del uppdateringar av hänvisningar i kommentaren till 7 kap.

- **s. 167;** hänvisningen till 5 § skall vara 4 §
- **s. 168;** hänvisningen till 18 § skall vara 15 § samt till 21 och 22 §§ skall vara till 18 och 19 §§
- **s. 169;** hänvisningen till 17 § skall vara till 14 §, till 18 § skall vara till 15 § och till 15 § skall vara till 12 §
- **s. 173;** hänvisningen till 18 § skall vara till 15 §

s. 168; I kommentaren till 7 § rad 6 och 7 skall efter orden ”efter förslag av Tjänsteförslagsnämnden” läggas till en not: Se 8 § förordning (1989:847) med instruktion för Riksåklagaren.

s. 169 rad 4; Meningen som inleds ”Enligt 8 §” skall strykas.

s. 171; I not 1 skall läggas till: se även Atlan mot Storbritannien, anmärkt i SvJT 2001 s 619.

s. 173; I not 22 skall hänvisningen till 8 § strykas.

s. 177; Det skall nämnas att från och med den 1 januari 2004 ställs krav på avlagd advokatexamen för att bli antagen som ledamot av advokatsamfundet.

s. 177-178; Genom SFS 2002:334 har 2 § från och med den 1 juli 2002 ändrats dels på så sätt att kravet på visst medborgarskap i p. 1 har avskaffats, dels redaktionellt. Ändringarna föranleder inte några kommentarer i sak, utöver de som framgår av lagtexten. Paragrafen lyder numera:

2 § Till ledamot av advokatsamfundet får endast den antas som
1. har hemvist i Sverige eller i en annan stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz,
2. har avlagt de kunskapsprov som är föreskrivna för behörighet till domarämbete,
3. har genomgått för advokatverksamhet erforderlig praktisk och teoretisk utbildning,
4. har gjort sig känd för redbarhet, och
5. även i övrigt bedöms lämplig att utöva advokatverksamhet.
Advokatsamfundets styrelse får i enskilda fall medge undantag från antagningskraven såvitt gäller första stycket 1. Detsamma gäller antagningskraven enligt första stycket 2 och 3 beträffande den som är auktoriserad som advokat i en annan stat i enlighet med där gällande bestämmelser.
Den som har genomgått en utbildning som krävs för att bli advokat i en stat inom Europeiska unionen, Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz och som i Sverige genomgått ett prov som visar att han eller hon har tillräckliga kunskaper om den svenska rättsordningen, skall anses uppfylla kraven enligt första stycket 2 och 3. Detsamma gäller den som registrerats enligt 2 a § och som därefter under minst tre år

bedrivit faktisk och regelbunden advokatverksamhet i Sverige, under förutsättning antingen att verksamheten huvudsakligen omfattat svensk rätt eller att, om verksamheten inte huvudsakligen omfattat svensk rätt, den registrerade på annat sätt har förvärvat tillräckliga kunskaper och erfarenheter för att antas till ledamot i samfundet.

Den som har blivit auktoriserad som advokat i Danmark, Finland, Island eller Norge i enlighet med där gällande bestämmelser och som därefter under minst tre år på ett tillfredsställande sätt har tjänstgjort som biträdande jurist på advokatbyrå i Sverige skall anses uppfylla kraven enligt första stycket 2-5.

Den som är försatt i konkurs eller som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte antas till ledamot. Inte heller får den antas till ledamot som enligt 3 § lagen (1985:354) om förbud mot juridiskt eller ekonomiskt biträde i vissa fall är förbjuden att lämna juridiskt eller ekonomiskt biträde.

Lagfaren domare i eller befattningshavare vid domstol eller allmän åklagare eller kronofogde får inte antas till ledamot; inte heller den som annars är anställd i en stats eller kommuns tjänst eller hos någon annan enskild än advokat, om inte advokatsamfundets styrelse medger undantag. (Lag 2002:334)

s. 179; I not 8 kan antecknas att HD:s beslut 2001-04-02 finns återgivet i NJA 2001 not. C 21. Vidare skall i noten tilläggas NJA 2002 s. 130 och HD:s beslut 2002-07-01 i mål Ö 4618-01.

s. 184; I not 33 kan antecknas att HD:s beslut 2001-04-12 finns återgivet i NJA 2001 s. 219.

s. 185; Genom SFS 2002:334 har från och med den 1 juli 2002 redaktionella ändringar gjorts i 7 §, som numera lyder:

7 § En advokat, som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt, skall uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i 2 a § skall registreringen upphävas. Är omständigheterna mildrande, får advokaten i stället tilldelas en varning.

En advokat som annars åsidosätter sina plikter som advokat får meddelas en varning eller erinran. Är omständigheterna synnerligen försvårande, får advokaten uteslutas ur samfundet eller, i fråga om en sådan advokat som avses i 2 a §, registreringen upphävas.

En advokat som tilldelas en varning får, om det finns särskilda skäl, även åläggas att utge en straffavgift till samfundet med lägst ettusen och högst femtiotusen kronor.

Om det bedöms tillräckligt får disciplinnämnden, i stället för att tilldela en advokat erinran, göra ett uttalande om att advokatens åtgärd är felaktig eller olämplig.

En advokat är skyldig att genast träda ur samfundet om det inträffar en sådan omständighet som gör att han eller hon enligt 2 § femte eller sjätte stycket inte får antas till

ledamot av samfundet. Om advokaten inte gör det, skall styrelsen förordna om hans eller hennes uteslutning. Detsamma gäller, om en advokat inte längre uppfyller hemvistkravet enligt 2 § första stycket 1 och styrelsen inte medger att han eller hon får stå kvar som ledamot av samfundet. Om en sådan advokat som är registrerad enligt 2 a § fräntas rätten att uppträda som advokat i den stat där han eller hon är auktoriserad, skall styrelsen upphäva registreringen.

I beslut varigenom någon uteslutits ur samfundet får förordnas att beslutet genast skall verkställas. Detsamma gäller ett beslut att upphäva en registrering.

Brott mot tystnadsplikt enligt 4 § första stycket andra meningen får inte åtalas av någon annan än Justitiekanslern. Åtal får väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt. (Lag 2002:334)

s.187; I not 38 skall även hänvisas till NJA 2001 s. 535. Vidare kan i not 40 antecknas att HD:s beslut 2001-03-27 finns återgivet i NJA 2001 not. C20

s. 198 rad 15; Ett tillägg skall göras så att det efter ordet ”trots” läggs till: påpekande från rätten eller motparten...

s. 208; Den tidigare upphävda 9 § har genom SFS 2002:381 fått ny lydelse från och med den 1 juli 2002. Det föranleder följande tillägg i kommentaren.

9 § Bestämmelser i denna balk om att den som skall kallas till ett sammanträde skall föreläggas vite i vissa fall gäller inte den som är under femton år. Vite skall inte heller föreläggas om den som skall kallas fyllt femton men inte arton år och det finns anledning att anta att han eller hon inte kan infinna sig utan medverkan av vårdnadshavare eller annan som svarar för hans eller hennes vård och fostran.

Den omständigheten att något vite inte har förelagts hindrar inte att den unge kallas på nytt eller att i övrigt sådana åtgärder vidtas vid den fortsatta handläggningen av målet som skulle ha kunnat komma i fråga om vite hade förelagts.

Har den som skall kallas till ett sammanträde inte fyllt arton år, skall vårdnadshavare eller annan som svarar för den unges vård och fostran underrättas om kallelsen, om det inte finns särskilda skäl mot det. Om den som skall kallas är tilltalad gäller i stället bestämmelserna om underrättelse i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare. (Lag 2002:381)

Bestämmelsen i fick sitt nuvarande innehåll genom SFS 2002:381, som trädde i kraft den 1 juli 2002. Lagrummet i dess äldre lydelse upphävdes 1999.

Av **första stycket** första meningen framgår att den som är under 15 år inte får kallas till ett sammanträde vid äventyr av vite. Bestämmelsen skall förstås mot bakgrund av 2 § andra stycket viteslagen (1985:206) där det sägs att vite inte får föreläggas, om adressaten kan antas

sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. De som är under 15 år får antas sakna sådan möjlighet. Vitesförbudet skall också ses i belysning av att den som är under 15 år inte är straffmyndig.¹ Regeln bör enligt motiven omfatta alla som skall kallas till sammanträde, såsom målsägande, vittnen och parter.²

I andra meningen regleras användande av vitesföreläggande mot den som är mellan 15 och 18 år. Också en person i den åldersgruppen kan ibland antas sakna faktisk möjlighet på egen hand följa ett föreläggande. Exempel på det är att den underårige behöver hjälp från sin vårdnadshavare med intyg för att bli ledig från grundskolan.³ Ett annat exempel är att resvägen till domstolen är så lång att den unge måste be om respengar från vårdnadshavaren eller annan vuxen person.⁴ Utgångspunkten är dock att vitesföreläggande skall användas, om inte omständigheterna ger anledning till annat. Domstolen har viss skyldighet att efterforska sådana omständigheter.⁵ Domstolen behöver dock normalt inte lägga ner något arbete i frågan, om det inte finns något konkret förhållande som talar för att det kan föreligga hinder mot att använda vite.

Enligt **andra stycket** saknar det förhållandet att vite inte förelagts betydelse för möjligheten att kalla den unge på nytt eller att i övrigt vidta sådana åtgärder vid den fortsatta handläggningen av målet som skulle ha kunnat komma i fråga om vite hade förelagts.⁶ Exempel på sådana åtgärder är att tilltalad, part, vittne eller målsägande hämtas till ett sammanträde⁷ samt att en förberedelse avslutas eller ett mål avgörs i parts utevaro.⁸

Av **tredje stycket** framgår att vårdnadshavare eller annan som svarar för en underårigs vård och fostran skall underrättas om den som är under 18 år kallas till ett sammanträde. Undantag gäller, om det finns särskilda skäl mot underrättelse. Sådana skäl kan vara att en underrättelse uppenbarligen inte skulle fylla någon funktion eller att den skulle göra mer skada än nytta för den unge.⁹

Underrättelsen skall skickas till den som rent faktiskt svarar för den unges vård och fostran även om denne inte är vårdnadshavare, t.ex. familjhemsföräldrar eller annan som den unge bor mer varaktigt hos. Domstolen kan själv välja formen för underrättelse.¹⁰

Paragrafen gäller vid alla tillfällen då en underårig kallas till sammanträde, utom när han eller hon är tilltalad. I sådant fall finns i stället bestämmelser i 26 § LUL.

Roberth Nordh & Per Henrik Lindblom
Kommentar till RB, Häfte 1, 2001
Iustus Förlag AB, ISBN 91-7678-453-3
Supplement november 2002

¹ Jfr JO 1997/98 s. 60.

² Prop. 2001/02:111 s. 11

³ A.prop. s. 13.

⁴ Här skall dock även beaktas möjligheten att domstolen beviljar förskott genom att t.ex. skicka en biljett till den unge, a.prop. s. 23 och 36.

⁵ A. prop. s. 14 och 24.

⁶ Jfr 7 § andra stycket.

⁷ 36 kap. 20 §, 44 kap. 3 och 5 §§ samt 46 kap. 14 och 15 §§.

⁸ 44 kap. 6 §.

⁹ Se prop. 2001/02:111 s. 15 och 24.

¹⁰ A.prop s. 24.